

Η ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗ

Διήγημα

Τὸ πρῶτον ἔτος πού ἦλθα εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ κυρία Ἀσπασία Ζήνου ἐδέχετο οἰκοτρόφους με ὄλην ἀκόμη τὴν ἀρχοντικὴν ἀξιοπρέπειαν. Τὴν παρεκάλεσαν πολὺ νὰ με δεχθῆ. Δὲν εἶχε χρεῖαν πολλήν· καθὼς ἐφαίνετο ἐκ πολλῶν συμπτωμάτων, τὰ οἰκονομικὰ τῆς εὐρίσκοντο εἰς κατὰστασιν ἀρκετὰ ἀνθηρὰν. Ἐκ τῆς μεγάλης οἰκίας, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σόλωνος, ἐκράτει αὐτὴ ὀλόκληρον πάτωμα, ἀρκουμένη νὰ ὑπενουκιάζῃ εἰς ξένους τὰ μικρὰ, περισσεύοντα δωμάτια τοῦ ἰσογείου. Εἶχε τότε τὴν αἴθουσάν τῆς, χωριστὴν καὶ εὐπρεπῆ, ὅπου τὰς ἐσπέρας συχνάκις συνηθροίζομεθα μετὰ τῆς οἰκογενείας οἱ οἰκότροφοι· τὸ ἐστιατόριόν τῆς, εὐρύχωρον καὶ κομψόν, ὅπου ἐτρέφαμεν με ὄλην μας τὴν ἀνείν· τὴν κοιτῶνα τοῦ συζύγου τῆς, εὐήλιον καὶ σοβαρόν, μ' ἓν paravent ἀποκρύπτον τὴν κλίνην καὶ μεταβάλλον αὐτὸν εἰς ἐξαίρετον συντετακτῆριον· ἓν κλειδοκύμβαλον ἀλαλάζον φαιδρῶς ὑπὸ τοὺς δακτύλους τῆς θυγατρὸς τῆς Μαρίας ὄλην τὴν ἡμέραν· δύο ὑπηρετοῖας, αἱ ὁποῖαι ἔτρεχον ἐπάνω κάτω μετὰ ζωηρότητος καὶ ἓνα ὑπηρετὴν μικρὸν με κασκέτον, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεφε πολλάκις τῆς ἡμέρας κατὰφορος ἐκ τῶν ὄψωνίων. Ἄ, ἦτον ἄλλη ἐποχὴ ἐκεῖνη! Ὁ Πέτρος, ὁ μεγαλῆτερος υἱὸς τῆς κυρίας Ζήνου, ἐπαιζεν ἀκόμη εἰς τὸ χρηματιστήριον, ὅσον ῥιψοκίνδυνος τόσον καὶ τυχερός· ἐν διαστήματι ὀλίγου καιροῦ εἶχε κάμει, ἔλεγον, περιουσίαν καὶ τοῦ νεοπλούτου ἡ αἴγλη ἤρχισε νὰ τὸν περιβάλλῃ. Ζήνος ὁ πατὴρ ἔτρωγεν ἀκόμη ἐν τῇ γεροντικῇ του ἀναπαύσει· τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἐν Ἰθάκῃ κτημάτων του, τὰ ὁποῖα ἐκ λόγων ἰδιοπροσίτας εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ἐκποιῆ, ῥοκανίζων πρὸς ἐπίμετρον καὶ μίαν μικρὰν σύνταξιν, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανεν ὑπηρετήσας ὑπὸ τοὺς Ἀγγλους ὡς ὑπάλληλος. Ὁ Κίμων, ὁ δεῦτερος υἱός, ἦτο φοιτητὴς, ἀνευρίσκων πάντοτε νέους τρόπους νὰ κατασπαταλῇ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τὰ ἐδίδον μετὰ πολλὰς ἐλπίδας πατὴρ καὶ ἀδελφός. Ὁ δὲ μικρότερος, ὁ Νίκος, ἦτο ἀκόμη μαθητὴς τοῦ Γυμνασίου· αὐτὸς εἶχε τότε τὴν μανίαν νὰ ἐνδύεται ὅσον ἠμποροῦσε κομψότερα καὶ νὰ συνοδεύῃ εἰς τὴν περιπατον ἀφιλοκερδῶς τὴν μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφὴν του· ἀλλὰ τοῦ ἤρετε συγχρόνως — αὐτὸ ὄχι

με τὴν ἰδίαν εἰλικρίνειαν — νὰ διοργανίζῃ κατ' οἶκον καὶ μικρὰς ἐσπερίδας, εἰς τὰς ὁποίας προσεκάλει πολλοὺς φίλους του καὶ ἐκεῖ με τὸ δόλωμα ἐνός κυπέλλου τῆτος, τοὺς ἔστρωνεν εἰς τὸ παιγνίδι, διὰ νὰ τοὺς τσιμπήσῃ καὶ κανένα λεπτό...

Ἄ, ἦτον ἄλλη ἐποχὴ ἐκεῖνη!

Ἀπὸ τίνος ὅμως τὰ πράγματα ἤλλαξαν ὀλοτελῶς. Ὁ Πέτρος εἰς τὸ χρηματιστήριον κατεστράφη, κατεδιώχθη καὶ μὴ εὐρὼν καλλιτέραν διέξοδον κῆτοκτόνησεν. Ὁ γερω-Ζήνος ἀνεχώρησεν εἰς Ἰθάκην νὰ πωλήσῃ καὶ τὸ τελευταῖον τεμάχιον γῆς καὶ νὰποτελειώσῃ μίαν δίκην μακρὰν, τὴν ὁποίαν καὶ ἂν ἐπὶ τέλους ἐκέκοιζεν, οὔτε τὰ μέχρι τοῦδε δι' αὐτὴν ἐξοδὰ του δὲν θὰ ἐκάλυπτον ἐντελῶς. Ἡ Μαρία ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ θέσιν οἰκοδιδασκαλίσης παρὰ τινι τῶν καλῶν οἰκογενειῶν τοῦ Πειραιῶς. Ὁ Κίμων ἐξηκολούθει ὅπως-ὅπως τὰς σπουδὰς του, ἀλλὰ ἐκαρῶδακε νὰ εὔρῃ καὶ αὐτὸς ἄλλον ταχύτερον πόρον ζωῆς. Ὁ δὲ Νίκος, πρὶν τελειώσῃ τὸ Γυμνάσιον, ἔφυγεν εἰς τὴν Βραβίαν, ὅπου εὗρε μικρὰν θέσιν εἰς τὸ κατὰστημα ἐνός συγγενοῦς του. Ἡ οἰκογένεια, ἡ ἀνεκάθεν ἄλλως τε μὴ συνδεομένη δι' ἀγάπης παραδειγματικῆς, διεσπάσθη ἀναληγῆτως. Φαίνεται ὅτι ἡ εὐπορία τὴν ἐκράτει ἕως τότε συνηνομένη ὡσεὶ δι' ἀδυνάτου δεσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐθραύσθη μόλις ἐκεῖνη ἀπέπτῃ. Οἱ ξένοι ἀνήρχοντο ἤδη πρὸς τὸν δεῦτερον ἔροπον καὶ καταλάμβανον βαθμηδὸν τὰ δωμάτια, περισφίγγοντες ὡς κατακτητῆαί τὴν μητέρα καὶ τὸν ὑπολειφθέντα υἱὸν εἰς ὅσω τὸ δυνατόν στενότερον χώρον. Τὰ καλὰ ἐπιπλα ἀπῆλθον τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο. Ἡ αἴθουσα συνεχωνεῦθη μετὰ τοῦ κοιτῶνος καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον ἐπωλήθη. Αἱ ὑπηρετικαὶ ἀπελύθησαν καὶ μόνη τότε ἡ κυρία Ζήνου, μετὰ τὰ μαῦρα ἐνδύματα τοῦ πένθους καὶ τοὺς ἐρυθροὺς ὀφθαλμοὺς τῆς δυστυχίας, ἠγείρετο ἐνωρίς, ἐξετέλει τὰς χονδροτέρας ἐργασίας καὶ μας ὑπηρετεῖ ἢ ἰδίᾳ εἰς τὸ τραπέζι. ἀφ' οὗ ὁ ἄμισθος ὑπηρετῆς, — ὁ μόνος, τὸν ὁποῖον τῇ ἐπετρέπετο νὰ ἔχη — ἦτο ὅσον δὲν ἔπρεπε μικρὸς καὶ ἀδέξιος. Οἰκότροφοι ἐμείναμεν τότε πολὺ ὀλίγοι, δύο-τρεῖς· οἱ λοιποὶ βαρυνθέντες τὴν ἀθλιότητα, ἤτις ἤρχισαν ἐκεῖ νὰ ἐπικρατῇ, ἔτρωγον ἔξω· πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ, τοὺς νεωστὶ ἐνοικιάζοντας δωμάτια

δὲν ἐγένετο πλέον λόγος περὶ οἰκοτροφίας, διότι, ὅπως μοῦ εἶπεν ἐμπιστευτικῶς ἡ κυρία Ζήνου: «μεις ποῦ βροθήκαμε 'κεῖ ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἐπιείραζε· μὰ δὲν εἶχα σκοπὸ νὰ κάνω τὸ δούλο ὅλου τοῦ κόσμου.» Βλέπετε ὅτι ἐννοεῖ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀρχοντικὴν τῆς ἀξιοπρέπειαν ἢ δυστυχῆς αὐτῆς κυρία. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι, ἐπιτρέπουσα εἰς ἑαυτὴν νὰ κροδοσκοπῇ ὅσον δὲν ἔπρεπε καὶ νὰ ἐρίξῃ περὶ ἀσημάντων καὶ νὰ φαίνεται γλίσχα καὶ ταπεινὴ, εἰς μάταιον καὶ ὅλος ἐπουσιῶδες, εἰς τὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑπηρεσίαν περιώριζε τὴν ἀξιοπρέπειάν τῆς· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ συχνάκις καταπᾶ διὰ πολλὰ πτωχὰ πλάσματα μία ἐπίφασις, εἰς τύπος, τὸν ὅποιον τηροῦσι κατὰ πρόληψιν. Εἰμπορεῖ ἢ ἀνάγκη νὰ σε κάμῃ νὰ κλέψῃς· ἀλλ' ἢ ἀρχοντικὴ σου ἀξιοπρέπεια σώζεται, ὅταν μὲ τὰ κλοπιμαῖα διατηρήσῃς ἀμόλυτον... τὸ ὑποκάμισον καὶ χειροκτιωμένην πάντοτε τὴν χεῖρα.

Ἡ κατάστασις αὐτῆ — περὶ πτωχείας ὀμιλῶ καὶ ὄχι περὶ ἀσυνειδησίας — μ' ἐλύπει κατάκαρδα. Ὁ ἀρχαιότερος ἐγὼ τῶν ἐνοίκιων ἤμην ὁ μάρτυς τῶν καλῶν ἡμερῶν τῆς οἰκογενείας, ἢ δὲ παρούσα ἀντίθεσις μοὶ παρίστατο ζωηροτέρα. Ἐπειτα εἶχα καὶ τὰς ἐκμυστηρεύσεις τῆς κυρίας Ζήνου, ἢ ὅποια μόνον εἰς τὸ δωμάτιόν μου ἔλυε ταχεῖαν τὴν γλωσσάν τῆς καὶ ἐξέχυνεν ἄφθονα τὰ παράπονα καὶ τὰ δάκρυά τῆς. Ἐκάθητο συνήθως ἐφ' ἐνὸς διβανίου πλησίον μου καὶ ἀπέναντι τοῦ παραθύρου, τοῦ βλέποντος πρὸς τὸν ὑαλόφρακτον διάδρομον τὸν φωτίζοντα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας, καὶ μοῦ τα ἔλεγεν ὅλα. Αἱ διηγήσεις τῆς ἦσαν μακραὶ, λεπτομερεῖς, πότε τραγικαί, πότε εἰρηνικαί, ἄλλοτε ἥρομοι καὶ ἄλλοτε παράφοροι. Τὰ εἶχε πρῶτα μὲ τὴν Τύχην καὶ ἔπειτα μὲ τὸν σύζυγόν τῆς. Ἐκεῖνος, ἐκεῖνος ὁ ἀναθεματισμένος ἦτον ἡ αἰτία ὅλου τοῦ κακοῦ. Ὁκνηρός, ἄθροσκος, κακομοίρης, κλαψιάρης. Ὅτι ἔκαναν στὸ σπίτι ὄχι ἤθελε νὰ 'πῆ πρῶτα καὶ ὕστερα δὲν ἤθελε νὰ ξεῖνῃ τίποτα. Δὲν ἐλογάριασε ποτὲ πῶς εἶνε πατέρας, δὲν ἐστοχάσθη πῶς ἔχει καθήκοντα καὶ εὐθύνην, δὲν εἶπε ποτὲ νὰ δώσῃ μιὰ συμβουλή, νὰ κάμῃ μιὰ ἐνέργεια. Καὶ μηδὰ ἤξευρε, παιδί μου: Αὐτοῦν ἢ καθημερινὴ δουλειὰ ἦταν τὰ κυνήγια, τὰ καζίνα, οἱ φίλοι καὶ τὰ φαγοπότια. Στὴν Κέρκυρα καὶ στὸ Θιάκι ὅλος ὁ κόσμος τὸν ἤξευρε γιὰ τέτοιον. Ὅταν ὁ πατέρας τῆς ἠθέλησε νὰ τῆς τον δώσῃ, ὅλοι διεμαρτηρήθησαν. Καλὲ στὸ Ζήνο νὰ δώσουν τὴν Ἀσπασία; Μὴ γένοιτο! Αὐτὸς θὰ τὴν φάγῃ, αὐτὸς θὰ τὴν καταστρέψῃ... Κ' ἔτσι κιάλας, παιδί μου! Ἦταν ἡ δυστυχία τοῦ σπιτιοῦ. Ἡ γλωσσοφαγιά του γλωσσοφαγιά. Ἄ, μήπως αὐτὸς δὲν ἐγλωσσοφαγε τὸν καυμένο τὸν Πέτρο τῆς καὶ δὲν τον ἔφερε στὴ θέσι νὰ κάμῃ ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμε;...

Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς μητρὸς ἐγέμιζαν δάκρυα καὶ αἱ τελευταῖαι λέξεις κατεπνίγοντο ὑπὸ λυγμῶν. Ἐξῆγε τὸ μαντήλιόν τῆς, ἐσπόγγιζε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς καὶ ἐξηκολούθει.

Ὁ Πέτρος τῆς — σύχασε — ἦταν τὸ καλλιτερό τῆς παιδί. Ἡ καλωσύνη του δὲν εἶχεν ὄρια. Ἄγγελος σωστός. Τὴν μητέρα του τὴν εἶχε μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ. Κακὸ λόγο δὲν του ἄκουσε ποτὲ ἀπὸ τὸ στόμα του. Πρῶτα ὁ Θεὸς καὶ ὕστερα ἡ μητέρα του... Ἄχ, ὁ Θεὸς νὰ ἔχῃ τὴν ἀγία ψυχούλα καὶ νὰ τὴν ἀξιώσῃ τὴν ἔρμηνείαν νὰ πᾶν νὰ τον βρῇ στὸν οὐρανὸ μίαν ὥραν ἀρχήτερα... Τάλλα του τὰ δέλφια οὐτε στὰ νύχια του δὲν τοῦ μοιάζουν, οὔτε στὰ νύχια του! Εἶνε ὅλα παιδιὰ τοῦ πατέρα· κακομαθημένα, διότροπα, χωρὶς καρδιά, χωρὶς ἀγάπη, μάλιστα χωρὶς ἀγάπη! Διὰ τὴν μητέρα τους δὲν δύνουν ἕναν παρὰ καὶ μάλιστα, ἂν θέλῃς νὰ ξεύρῃς, ὅλα τὰ κατὰ-βαρα ἀπάνω τῆς τὰ ρίχνουν. Ἐκεῖνη, λέγουν, πταίει, ἐκεῖνη ὅλα! Ἡ Μαρία; ὦ, μητέρα μὲ πῆρες στὸ λαιμό σου! Ὁ Νίκος; ἔφυγε χωρὶς καλὰ-καλὰ νὰ τὴν χαιρετίσῃ καὶ ἔχει περάσῃ τόρα τόσος καιρὸς, χωρὶς νὰ τῆς γράψῃ δυὸ λόγια. Καὶ ὁ Κίμων ἄλλο δὲν ξέρεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα, παρὰ νὰ τὴν βίχτῃ στὸ Θεὸ τοῦ τὸν κατάντησε — αὐτὴ πάλι! — ἔτσι πτωχὸ καὶ νὰ μακαρίζῃ τὸν Πέτρο ποῦ στάθηκε τόσο γενναῖος καὶ ἄφησε μὲ τὸ χέρι του μιὰ τόσο ἀνυπόφορη ζωὴ... Αὐτὰ τὰ λόγια μάτια μου, καὶ αὐτὰ τὰ αἰσθήματα τῆς ἔμειναν διὰ νὰ τὴν παρηγοροῦν εἰς τὸν καιρὸν τῆς συμφορᾶς καὶ νὰ τὴν ἐνθαρρύνουν νὰ ἐργασθῇ καὶ νὰνακτῆσῃ τὰ πρῶτα. Ὡ, ἡ δυστυχισμένη!...

Καὶ ἤτο ἡ φράσις αὐτῆ ἢ συνήθης τῆς ἐπωδός. Τὴν ἐπρόφερε μ' ἕνα ἐπώδιον στεναγμῶν ἐκ βαθέων, μὲ φωνὴν βραγχυνὴν λαρυγγώδη, ὑψοῦσα πρὸς τὴν ὀροφὴν τοῦ ἀλαμπεῖς καστανούς τῆς ὀφθαλμοῦς καὶ τύπτουσα διὰ συννηωμένων χειρῶν τὸ κάτισχον στήθος. Ἡ ἐπιφώνησις τῆς μὲ τὸν καιρὸν κατήντησε νάντικαταστάσῃ εἰς τὸ πνεῦμά μου τὸ ὄνομα τῆς κυρίας Ζήνου. Πολλάκις ὀμιλῶν περὶ αὐτῆς εἰς κανένα τῶν συνοίκιων ἔλεγον ἢ *δυστυχισμένη*, ὡς ἐὰν ἔλεγον ἢ Ἀσπασία· ὁσάκις δὲ, ὅπισθεν τῶν παραπετασμάτων τοῦ παραθύρου, τὴν ἔβλεπον διερχομένην τὸν διάδρομον, ἀνυπόπτου ὅτι τὴν βλέπει κανεὶς, μὲ τὰ τετριμμένα τῆς φορέματα, μὲ τὸ χεῖλος τὸ συνεσπασμένον ἐν τῇ ψυχικῇ ὀδύνῃ, μὲ τὴν κόμην λευκανθεῖσαν ἤδη ὑπὸ τῶν πικριῶν — ἀνήρχετο εἰς τὰ χεῖλη μου αὐτόματος ὁ στεναγμὸς τῆς ἀλγεινῆς ἐπωδῆς, δι' ἧς ἐξωγράφιζεν αὐτὴ ἑαυτήν: Ὡ, ἡ δυστυχισμένη!...

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἔπλεκε καθημερινῶς τὰς ἐκμυστηρεύσεις τῆς. Ἦρχετο συχνά πότε νὰ μου διηγηθῇ ἀνεκδοτὸν παλαιὸν διὰ τὸν σύζυγόν τῆς, πότε νὰ μοῦ ἀναγνώσῃ καμμίαν ἐπι-

στολήν, τότε νά μου δείξῃ τὸ κόσμημα τὸ ὁποῖον θὰ ἐνεχυροῖαζεν ἢ θὰ ἐπώλει καὶ τότε νά μου παραπονεθῇ διὰ τὴν σιωπὴν τοῦ Νίκου ἢ διὰ κανένα ἄσχημον λόγον τοῦ Κίμωνος. Ὁ τελευταῖος αὐτὸς τὴν ἐπέκρινε περισσότερον ἀπὸ ὅλους. Ὡς ὁ μόνος ὁ ὁποῖος ἀπέμεινε πλησίον τῆς δυστυχούς μητρὸς, ἔπρεπε νά εἶνε γλυκὺς, ἀγαθός, παρήγορος. Καὶ ὅμως δὲν ἦτο, τὸν ἐβλεπα. Ἐπὶ τοῦ μακροῦ του προσώπου, τὸ ὁποῖον ἠυλάκουν προῶτως αἱ παρεκτροπαὶ τοῦ ἄλλοτε ἀσώτου βίου, ἦτο ἐξωγραφημένη διηνεκὴς κατῆφεια καὶ πικρία καὶ δυσθυμία. Κανὲν μειδιάμα δὲν τον ἐφώτιζε. Λόγος γλυκὺς δὲν ἐξήρχετο ἐκ τοῦ πορφυροῦ σαρκώδους του χεῖλους. Πρὸς τὴν μητέρα του ἠκόντιζε γαλανὰ βλέμματα ἄγρια. Εἰς τὸ τραπέζι ἀντήλασσαν ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς πολιτικῆς, σπανιώτατα συνζητεῖ περὶ τοῦ γεγονότος τῆς ἡμέρας καὶ ἐβουθίζετο κατόπιν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐφημερίδων, δανεικῶν ἐκ τῶν πέριξ δωματίων. Μόνον πρὸς τὸ κυνάριον του διετῆσε ἀκόμη ἴχνη γλυκύτητος· ὅταν τὸ ἐθώπευεν ἢ τὸ ἐφιλοδώρει ἢ μορφή του ἤθρια καὶ συνέβαινε μάλιστα πολλάκις ἢ μήτηρ του νά ρίπτῃ πλάγιον βλέμμα πρὸς τὴν σκηνὴν τῆς τρυφερότητος, ὡσεὶ ζηλότυπος τῆς εὐτυχίας τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἀσπρομάλλου ζώου... Μίαν φορὰν μάλιστα ἢ ἀντίθεσις μ' ἐπλήξε ζωηρότατα. Ὁ Κίμων ἐπέστρεψε τὸ μεσημέρι ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον. Μόλις ἤνοιξε τὴν θύραν ἢ Φλόξ ἐχύθη ἐπάνω του σκιρτώτα καὶ ὕλακτοῦσα ἐκ τῆς χαρᾶς. Ὁ Κίμων ἔκυψε, τὴν ἐθώπευσε μετὰ μειδιάματος καὶ τῆ ἀπέτεινε γλυκεῖας τινὰς λέξεις. Εἰς τὸν διάδρομον συνηντήθη μετὰ τῆς μητρὸς του· ἐξῆλειψεν εὐθὺς τὸ μειδιάμα ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ διήλθε πλησίον τῆς ἄφωνος, ἄγριος, βλέπων ἄλλοῦ. Ἐκεῖνη συνειθισμένη εἰς τὴν ὑποδοχὴν αὐτὴν, δὲν ἐπρόφερε λέξιν· ἐφάνη μάλιστα μὴ δοῦσα προσοχὴν καμμίαν καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον τῆς πολυάσχολος. Τὰ εἶδον ὅλ' αὐτά, ἀόρατος ὀπισθεν τῶν παραπετασμάτων τοῦ παραθύρου μου, καὶ ἠσθάνθη τὴν καρδίαν μου συσφιγγομένην ἀπὸ τὴν σκληρότητα τὴν ἀνήκουστον.

Ἐν τούτοις ἡ διαγωγή δὲν ἠμπόδιζε τὴν μητέρα του νά φροντίζῃ περὶ τοῦ υἱοῦ τῆς ὅσον καὶ ὅπως ἐδύνατο. Καλὴ ψυχὴ ἡ δυστυχισμένη, ἀντὶ νά κηρύξῃ καὶ αὐτὴ τὸ μῖσος κατὰ τοῦ μίσους, προσεπάθει καὶ ἠλπίζεν ἀκόμη διὰ τῆς εὐεργεσίας νά καταστῇ ἀξία ἀγάπης. Μίαν ἡμέραν ἀνῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου μὲ πρόσωπον ἀκτινοβολοῦν ἐκ χαρᾶς.

«Δόξα σοι ὁ Θεός! τὸ κατώρθωσα τέλος πάντων» ἀνέκραξε· «βροῖκα ἐργασία τοῦ Κίμωνος».

Καὶ μοι διηγήθη ἐκτενῶς τὰς ἐνεργείας τῆς· πῶς τὴ ὑπέδειξαν μιὰ θέσις καλὴ, πῶς ἔτρεξ' ἐκεῖ, πῶς βροῖκε τὸν δαίνα, πῶς παρεκλάσε τὴν τάδε, τί ὑπεσχέθη εἰς τὸν τρίτον, τί ἐγραψεν εἰς τὸν τέταρτον καὶ πῶς ἐπὶ τέλους ἠμπόρεσε νά κα-

τανικῆσθαι ὅλα τὰ ἐμπόδια. Ἡ γοργὴ τῆς ὁμιλίας ἐνεῖχεν ὅλην τὴν θέρμην τῆς ἐνεργείας τῆς καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ ἐπωδός τῆς ἦτο σήμερον ἐστερημένη τοῦ συνήθους ἀπελπισμοῦ.

«Μοῦ ἔδωκαν πλέον τὸ λόγο τους πῶς θὰ δεχθῶν τὸν Κίμωνά μου χωρὶς ἄλλο» μοι εἶπε· «λίγη ἐργασία θὰ ἔχη στὸ γραφεῖο, ὥστε νά ἐξακολουθήσῃ καὶ τὴ σπουδὴ του στὸν ἴδιον καιρό. Ὁ μισθὸς στὴν ἀρχὴ δὲν εἶνε μεγάλος· μὰ θὰ του φτάνῃ τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὰ ἐξοδά του. Ἐμένα δὲ θέλω νά μου δίνῃ τίποτα, τίποτα. Θὰ περάσω ὅπως μπορέσω. Τὰ λεπτὰ ποῦ μου μένου ἀπὸ τὴν ὑπενοικίασι, πάντα θὰ μου φτάσουν γιὰ μιὰ φέτα ψωμί. Ὅ,τι μπορῶ κάνω ἢ δυστυχισμένη.»

Ἐξῆγαγε τότε ἐκ τοῦ κόλπου τῆς ἐν κυτίδιον ἐκ πορφυροῦ δέρματος, τὸ ἤνοιξε καὶ μοι ἐπέδειξεν, ἀναπαυόμενον ἐπὶ τοῦ βελουδίνου ἐμπετάσματος, δακτυλίδιον χρυσοῦν μ' ἓνα ἀκτινοβόλον ἀδάμαντα. Κόσμημα τόσῳ λαμπρὸν εἰς τὰς χεῖρας γυναικὸς τόσῳ δυστυχισμένης ἦτο ἐκ τῶν ἀλγεινοτέρων δι' ἐμὲ ἀντιθέσεων. Τὸ εἶδα ἐπ' ὀλίγον, χωρὶς νά εἶπω λέξιν.

«Τὸ τελευταῖον ποῦ μῶμεινε!» ἐπανήρχισεν ἡ κυρία Ζήνου. Εἶμαι ἀναγκασμένη νά τὸ βάλω ἐνέχυρο γιὰ μερικά λεπτὰ, ποῦ τὰ ἔχω τόρα ἀνάγκη... Θέλω νά κάμῃ ὁ Κίμων μου μιὰ φορεσιὰ ρούχα καλὰ καὶ νά πάσῃ καὶ ἓνα καλὸ χαρτζιλίκι γιὰ τῆς πρῶτες ἡμέρας ποῦ θὰ μῆθ' ἐπὶ τοῦ γραφεῖο. Εἶνε, μάτια μου, ὅλοι τους καθὼς πρόπει ἐκεῖ μέσα, ἓνας κ' ἓνας! καὶ δὲν θέλω ἐγώ, δὲν καταδέχομαι νά μείνῃ μαζί τους παραπονεμένο καὶ ἄμοιρο τὸ παιδί τῆς Ἀσπασίας. Λεπτὰ στὴν τσέπη εἶνε ἡ καλλίτερη σύστασι σὲ τέτοιαις περιστάσεις».

Πάλιν ἀνεπήδα ἡ ἀνάγκη τῆς ἀρχοντικῆς ἀξιοπροπέας. Ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτὴν ἐκρύπτετο σήμερον τῆς μητρὸς ἡ ἀκμαία καὶ αὐταπάρητος ἀγάπη πρὸς υἱόν, ἀγαπῶντα καὶ περιποιημένον περισσότερον αὐτῆς τὸ σκυλάκι του — εἰς καιρὸν μάλιστα κατὰ τὸν ὁποῖον τῆς ἀγάπης του καὶ τῆς θωπείας του πρὸ πάντων εἶχε χρεῖαν ἡ δυστυχισμένη ἐκεῖνη! ...

Ὅτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅταν ἐφθασεν αἰφνιδίως ἐξ Ἰθάκης ὁ γέρον Ζήνος. Ἡ ἔλευσις του κατεπίκρανε τὴν σύζυγόν του. Τὴν ἄλλην ἡμέραν μὲ εὖρε καὶ μὲ συνηνωμένας ἐξ ἀπελπισίας χεῖρας :

«Κακὸς οἰωνός! κακὸς οἰωνός!» ἀνέκραξε, πνίγουσα, ἵνα μὴ ἀκουσθῇ, τὴν φωνήν. «Ὅταν εἶνε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος στὸ σπίτι, ὅλας ἡ δυστυχίαις τοῦ κόσμου μὰς ἐρχονται. Εἶνε φαγουσιάρης, γουρσουζής. Ἀμα τὸν εἶδα μπροστά μου ἐκόπηκν τὰ ἦπατά μου. Ποῖος τὸ ξέρει τί μὰς περιμένει ἀκόμα... Ποῖος ξέρει τί θὰ ζεσπάσῃ στὸ κεφάλι μου! Φοβοῦμαι γιὰ τὸν Κίμωνα ...

— Καὶ τί ἦλθε νὰ κάμῃ τώρα ;

— Αἶ, ἐπούλησε, μάτια μου, καὶ τὸ τελευταῖό του ρέπεδο καὶ ἦλθε ἄδω-γάμου νὰ φάγῃ μὲ τὴν ἡσυχία του τὰ λεπτά. Καὶ μὴ δὰ μπορεῖ νὰ κάμῃ αὐτὸς πολὺν καιρὸ χωρὶς τὴν λιανίδα τῆς Ἀθήνας : Παληὰ συνήθεια, βλέπεις, γιὰ τῆς ἀμαρτίες μου.

— Κάνει τοῦλάχιστον καμμιὰ βοήθεια στὸ σπίτι ; δὲν τὸ πιστεύω . . .

— Αὐτὸς ; αὐτὸς νὰ μου δώσῃ τῆς δυστυχισμένης λεπτό ; Χριστὸ καὶ Παναγία μου ! Θὰ δουλεύεις, μου ἔλεγε τῆς προάλλες· ὅσω δουλεύεις θὰ ζῆς· ἂν σταυρώσης ποτὲ τὰ χέρια δὲν ζέρω τίποτα, νὰ ... Κακοὶ ἄνθρωποι, παιδί μου, κακοί .

Δὲν μού ἔμεινε περὶ αὐτοῦ ἀμφιβολία. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἠμποδίσε τὴν ἐκπληξίν μου νὰ διεγερθῆ εἰς τὸ ἔπακρον, ὅταν μίαν νύκτα, — ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφιξίν τοῦ γέρω-Ζήνου— ἐπιστρέφον ἀργὰ νὰ κοιμηθῶ, ἤκουσα ἀγρίας φωνάς λογομαχίας. Ὁ θόρυβος προήρχετο ἐκ τῶν δωματίων τῆς οἰκογενείας. Μερικοὶ τῶν ἐνοίκων ἦσαν ἐξυπνοὶ καὶ ἤκουοντο ἐκ τοῦ διαδρόμου μετὰ περιεργείας ... Ἐκ τῆς πολυειδοῦς δυστυχίας τῆς οἰκογενείας μόνη ἡ πόμπευσις αὐτὴ εἶχε λείψῃ ἕως τώρα· ἰδοὺ δὲ ὅτι ἀπόψε προσετίθετο καὶ αὐτή. Τὰ αἴσχη τῶν ἐξετυλίσσοντο ἐν βοῇ καὶ λεπτομερείᾳ. Ὁ γέρω-Ζήνος καὶ ὁ υἱὸς του ἔβριζον τὴν γυναῖκα καὶ τὴν κατηγόρουσαν. Ἐκεῖνη ἀνθύβριζε καὶ ἀπελογεῖτο. Πῶς ἐξέσπασεν ἡ ἔρις τόσον ἀπότομος καὶ αἰφνιδία, ἦτο ἀκατανόητον. Εἶχον ἤδη ἐκτραχυνθῆ, ἀπομακρυνθῆ τοῦ θέματος καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ μαντεύσω τὴν ἀρχήν. Ὅσοις δὲ ἠρώτησα τί ἐπαθάν, δὲν ἤξευραν νὰ μου ἀποκριθοῦν.

«Εἶνε δύο ὥρες πῶς τρώγονται ἔτσι» μού εἶπε κάποιος. «Μήπως μποροῦμε νὰ καταλάβουμε καὶ μεῖς τίποτα ; Εἶνε, φαίνεται, οἰκογενειακά.

— Περιεργο· πρώτη φορὰ συμβαίνει ἓνα τέτοιο πρᾶγμα» ἐπρόσθεσεν ἄλλος. «Ἡ καυμένη ἡ κυρία Ἀσπασία εἶχε φυλαχθῆ ἕως τώρα ...

— ὦ, ἡ δυστυχισμένη ! ...

— Ἐκεῖνος ὁ ἀλιτήριος δὲν θὰ ἦλθε, καθὼς βλέπω, μὲ καλὸς σκοποῦς. Ἀκοῦτε τί ἀγριοφωνάρες πῶς βγάττει ! »

Ἡ φωνὴ τοῦ γέρω-Ζήνου ἀντήχει πραγματι-

κῶς ἀποτρόπαιος. Ἀλλὰ περισσότερον αὐτῆς μού ἐφαίνοντο φοβερά τὰ ἀσεβῆ σχόλια τῶν ἀκροατῶν καὶ τὰ εἰρωνικά μειδιάματα, τὰ ὁποῖα ἔβλεπα ἰχνογραφούμενα ἐπὶ μερικῶν προσώπων...

Ἦτο πλέον ἀνυπόφορον. Ἐπρεπε νὰ κάμω χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων μου, ὡς φίλου πλέον οἰκογενειακοῦ, νὰ ἐπέμβω εἰς τὴν ἔριδα. Αὐτὰ ἐσκεπτόμην καὶ ἐβασάνιζα, φοβούμενος μήπως ἀντὶ καλοῦ προξενήσω κακόν, ὅταν ἐξαίφνης ἐγένετο βοή καταχθονία, κρότον, βημάτων, κτυπημάτων, φωνῶν ἀγρίων, ἐξ ὧν ἀντήχησεν ὑπὲρ πάσας διάτορος ἡ ἀνακραυγὴ τῆς Ἀσπασίας :

«Βοήθεια, ὦ! βοήθεια ὦ! βοήθεια!»

Ὁρμησα εὐθὺς πρὸς τὴν θύραν—ὀπίσω μου καὶ οἱ ἄλλοι—τὴν ὄθησα καὶ παρέστην πρὸ τοῦ φοβεροῦ θεάματος. Καὶ οἱ τρεῖς ἐκεῖ μέσα ἀπέτέλουν σύμπλεγμα στενόν. Ὁ Ζήνος εἶχεν ἐπιπέσει κατὰ τῆς συζύγου του καὶ τὴν ἐκτύπα ἄν ὁ υἱὸς του τὸν ἐσοῦθει ἢ ἂν προσεπάθει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ, ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠμπόρεσα νάντιληφθῶ.....

Μετὰ κόπου κατορθώσαμεν νὰ τους χωρίσωμεν. Ἐσύραμεν ὅπως ἠμπορέσαμεν τὸν ἐξηγοριωμένον σύζυγον καὶ τὸν ἐκλείσαμεν εἰς τὸ δωματίον του. Ὁ Κίμων ἔμεινε μαζί του. Καὶ ὅταν ἐπεστρέψαμεν πάλιν εἰς τὴν αἴθουσαν, εἶδομεν ὑπὸ τὸ χαμηλωμένον φῶς τοῦ λαμπτήρος τὴν εἰκόνα τῆς ὑψίστης δυστυχίας. Μελανείμων ἡ Ἀσπασία, μὲ τὴν κόμην λυμένην, κατέκειτο εἰς τὸ μέσον τοῦ θαλάμουγονυπετής, συντετριμμένη, οἰκτοῦ, μὲ συνηνωμένας τὰς χεῖρας ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν, ἀσθμαίνουσα καὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ψυχῆς ἐκβάλλουσα ἐν ὦ! διακεκομμένον ὡς ἐν ἀγωνία θανάτου.

Ἡ εἰκὼν αὕτη μὲ κατεδίωξεν ἀπαισία δι' ὅλης τῆς νυκτός· καὶ τὸς ἀκόμη, μετὰ τόσα ἔτη, τὴν ἔχω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Βλέπω τὴν ἀσθενῆ γυναῖκα, τὴν ἀτυχῆ σύζυγον καὶ μητέρα, ἡ ὁποία, ἀφοῦ ἐστεροῦθη ὑπὸ τῆς δυσμενοῦς τύχης ὄλων τῆς τῶν ἀγαθῶν, δὲν εἶχε τώρα διὰ παρηγορίαν οὔτε κἂν τὴν οἰκογένειαν, τὴν ἀνέξοδον ἀγάπην τῶν τέκνων τῆς καὶ τοῦ συζύγου. Ἀλλη, καὶ πτωχοτέρα, εἰς αὐτὴν καὶ μόνην θὰ εὑρίσκειν εὐτυχίας θησαυρόν· ἐν ᾧ τώρα αὐτὴ, καὶ πλουτοῦσα, θὰ ἦτο πάλιν δυστυχισμένη, αἰωνίως δυστυχισμένη ...

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

